

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

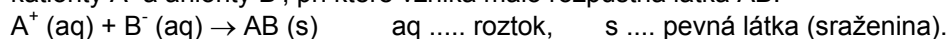
Zkvalitňování výuky chemie a biologie na GJO
reg. č. CZ.1.07/1.1.26/01.0034

Pracovní list č.: 10
Klíčová aktivita: 02 Moderní výuka laboratorních cvičení
Cílová skupina: žáci 1. ročníku vyššího gymnázia

Téma: Srážecí reakce

Cíl: připravit sraženiny vybraných kationtů z roztoku vhodnými srážecími činidly, zapsat srážecí reakce rovnicemi, osvojit si zápis srážecích reakcí iontovými rovnicemi

Teorie: Srážecí reakce je reakce, při níž se alespoň jeden z produktů vylučuje z reakční směsi ve formě pevné látky nerozpustné v roztoku (tzv. sraženina). Protože se jedná o reakci, při níž reagují kationty jednoho roztoku s anionty druhého roztoku, zapisujeme tuto reakci rovnicí jako reakci mezi kationty A^+ a anionty B^- , při které vzniká málo rozpustná látka AB:

Mnohé produkty srážecích reakcí mají typická zbarvení, proto se srážecí reakce využívají pro určování přítomnosti látek v roztoku, tedy pro analýzu látek. Používají se též pro přípravu a izolaci čistých látek ze směsí. Při určování přítomnosti iontu (důkazové reakce) přidáváme k dokazovanému iontu činidlo. Pokud vzniká sraženina, provedeme ještě několik dalších důkazových reakcí, které slouží k ověření přítomnosti daného iontu.

Úkol č.1

Připravte sraženiny následujících iontů: Ag^+ , Pb^{2+} , Cu^{2+} , Fe^{3+} a Ca^{2+}

Pomůcky: sada zkumavek nebo kapkovací destička, kapátko, ochranné rukavice

Chemikálie: 5% ní roztoky $Pb(NO_3)_2$ (jed), $AgNO_3$ (žiravina), $FeCl_3$, $CuSO_4$, K_2CrO_4 (jed), $CaCl_2$, KI, zřed. HCl, zřed. H_2SO_4 , $(NH_4)_2S$, NaOH (žiravina), NH_3 (žiravina).

Postup práce:

- reakce provádíme ve zkumavce nebo na kapkovací destičce
- do zkumavky nalijeme asi 1 ml roztoku obsahujícího příslušný ion, přidáme pár kapek příslušného srážecího činidla a protřepeme (při nadbytku činidla se někdy sraženina rozpustí)
- pozorujeme proti bílému pozadí (list papíru)
- tento postup opakujeme se všemi uvedenými činidly a to tak, že k novému vzorku přikápneme vždy jen jedno činidlo
- do připravené tabulky č.1 zapíšeme barvu vzniklé sraženiny, pokud se z roztoku nic nesráží, políčko proškrtneme, do tabulky č.2 doplníme vzorce vzniklých sraženin

Tabulka č.1: Skupinové reakce vybraných kationtů – запиšte barvu vzniklé sraženiny

Kation	HCl	$(NH_4)_2S$	NaOH	KI	K_2CrO_4	H_2SO_4	NH_3
Ag^+							
Pb^{2+}							
Cu^{2+}							
Fe^{3+}							
Ca^{2+}							

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka č.2: Skupinové reakce vybraných kationtů – запиšte vzorec vzniklé sraženiny

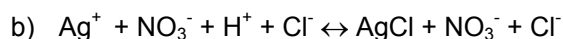
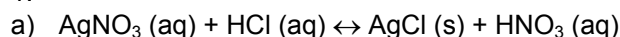
Kation	HCl	(NH ₄) ₂ S	NaOH	KI	K ₂ CrO ₄	H ₂ SO ₄	NH ₃
Ag ⁺							
Pb ²⁺							
Cu ²⁺							
Fe ³⁺							
Ca ²⁺							

Úkol č.2

Srážecí reakce, které proběhly ve zkumavkách, запиšte rovnicemi podle vzoru:

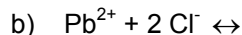
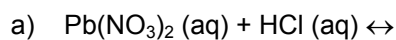
Poznámka: rovnice obsahují ↔, protože se během reakce ustavuje rovnováha.

1.

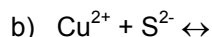
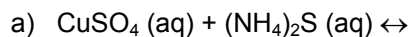

po úpravě: $\text{Ag}^+ + \text{Cl}^- \leftrightarrow \text{AgCl}$ (iontová rovnice)

2.

3.

Doplňující otázky:

1. Jakými činidly dokazujeme stříbrné ionty v roztoku?

Srovnajte rozpustnost sraženin AgCl a PbCl₂ ve vodě a v roztoku NH₃. V čem se rozpustí AgCl a v čem PbCl₂?

2. Sraženina PbCrO₄ má typickou barvu a používá se jako složka malířských barev. Zjistěte název tohoto pigmentu používaný v praxi.

3. Měďnaté ionty srážené roztokem amoniaku jsou v nadbytku činidla rozpustné. Jakou barvu má vznikající sraženina a jakou roztok?

4. Při srážecích titracích se často ke zjištění bodu ekvivalence (konec reakce) používají srážecí indikátory. Příkladem je stanovení chloridů ve vzorku podle MOHRA. Srážecím indikátorem je v tomto případě chroman draselný. Chroman stříbrný je více rozpustný než chlorid stříbrný. Proto se nejprve sráží chlorid stříbrný a první nadbytečná kapka činidla AgNO₃ způsobí vznik chromanu stříbrného. Proč se používá srážecí indikátor – jakou barvu mají vznikající produkty?

Odpovědi:

1.....

2.....

3.....

4.....